UNITED NATIONS
HUMAN RIGHTS
OFFICE OF THE HIGH COMMISSIONER



# Щит прав дитини

## Бо навіть у війни є правила:
## Посібник з ваших прав

Версія для дітей:

Звіт до Ради з прав людини за 2025 рік про права дитини та порушення прав дітей у збройних конфліктах

A/HRC/60/51

# Подяка дітям

Підготовка цього звіту була б неможливою без сміливих голосів усіх дітей, які, незважаючи на життя в умовах війни, так щиро поділилися з нами своїм життєвим досвідом, своєю хоробрістю та своїми надіями. Кожна історія, кожне слово та кожна думка були ретельно прочитані та враховані під час створення цього посібника.

В Організації Об'єднаних Націй ми ставимося до порушень прав дітей з максимальною серйозністю. Жодна дитина ніколи не повинна бути позбавлена життя, безпеки, своєї сім'ї, щастя, надій чи мрій — тобто, по суті, свого дитинства та майбутнього. Ваші голоси — це заклик до дії, і ми разом з вами прагнемо забезпечити світ, де кожна дитина може рости без насильства, страху та несправедливості.

Дякуємо, що довірили нам свою правду.

UNITED NATIONS
HUMAN RIGHTS
OFFICE OF THE HIGH COMMISSIONER

«Я закликаю кожну країну, яка підтримує війну, припинити її — гине багато людей. Настав час для миру, для гідного життя, у якому всі діти можуть жити в безпеці».

Дитина з консультацій

# ПОСІБНИК З ВАШИХ ПРАВ

ЗНАЙДИ ЗІРКУ!

Якщо ви бачите слово із зірочкою *, можете перевірити глосарій наприкінці посібника, щоб краще зрозуміти значення та дізнатися додаткову інформацію.


1 ЦЕЙ ПОСІБНИК ДЛЯ ВАС

2 ХТО МИ?

3 ГОЛОСИ ЗА ЩИТОМ

4 ВІДКРИЙТЕ СИЛУ СВОГО ЩИТА

5 ЩИТ ТАКИЙ Ж УНІКАЛЬНИЙ, ЯК І ВИ

6 ЯК КРАЇНИ МОЖУТЬ ЗАБЕЗПЕЧИТИ, ЩОБ КОЖНА ДИТИНА МАЛА СВІЙ ЩИТ?

7 СИЛА – У ТВОЇХ РУКАХ!


## Примітка для викладачів та інших дорослих, які підтримують дітей

Цей посібник розроблений для дітей та підлітків, зокрема для тих, хто постраждав від збройного конфлікту. Він найкраще підходить для дітей старшого віку, але за належної підтримки може бути корисним для всіх. Посібник допомагає молодим читачам зрозуміти свої права до, під час та після збройного конфлікту, а також усвідомити свою роль як змінотворців відповідно до міжнародного права прав людини, міжнародного гуманітарного права та інших міжнародних норм і стандартів захисту дітей. Надаючи дітям ці знання, ми прагнемо підтримати їхню здатність брати участь в обговореннях своїх прав та виступати за їх захист.

# ЦЕЙ ПОСІБНИК ДЛЯ ВАС



Внесок дітей під час консультацій

Все частіше війна приходить туди, де діти мають бути і почуватися в безпеці – у школи, на дитячі майданчики та до домівок.

Але ось найголовніше:

НАВІТЬ ВІЙНИ МАЮТЬ ПРАВИЛА




За будь-яких обставин права дитини повинні бути **захищеним — всюди і завжди.**

## ЧИ ЗНАЛИ ВИ, ЩО...?

У 2024 році ~~473~~ мільйони дітей проживали в місцях, постраждалих від війни.






Це майже кожна шоста дитина у світі.

Перегляньте це ВІДЕО, щоб дізнатися більше про свої ПРАВА!

«НІКОЛИ НЕ ДУМАЙТЕ, ЩО ВІЙНА — ЦЕ НЕ ЗЛОЧИН. ЦЕ НАЙБІЛЬШИЙ ЗЛОЧИН ПРОТИ ДІТЕЙ» — дитяча консультація



**Кожна дитина у світі має ЩИТ ПРАВ.**
Він складається із законів та зобов'язань, які держави* взяли на себе для вашого захисту, особливо під час війни.

**Кожна країна повинна їх застосовувати — без винятків.**
Але багато дітей все ще почуваються беззахисними, бо їхні щити не використовуються, і вони часто ламаються.

Нам потрібно діяти краще.



## Ви маєте право на доступ до інформації. Цей посібник - теж ваш щит.

Мета цього посібника — надати вам знання про ваші права, щоб ви могли високо тримати свій щит і просити свій уряд дотримуватися взятих на себе зобов'язань.

Статті 13 та 17 Конвенції про права дитини*

# 2 ХТО МИ?

Ми — Управління Верховного комісара з прав людини, також відоме як Управління Організації Об'єднаних Націй* (ООН) з прав людини.

Наше завдання — забезпечити справедливе ставлення до всіх людей, їхню безпеку та можливість жити гідно. Ми спостерігаємо за подіями у світі, слухаємо людей, які потерпають від несправдливого ставлення, і звертаємося до урядів та інших осіб, які приймають рішення, щоб допомогти досягти змін.

**Привіт!**
**Я Фолькер Тюрк.**

Я — Верховний комісар* з прав людини, і я працюю зі своєю командою в Управлінні ООН з прав людини, щоб забезпечити дотримання прав кожної людини, незважаючи ні на що.



Щороку ми з моєю командою пишемо звіт про права дітей, щоб допомогти тим, хто має владу, зрозуміти, що їм потрібно робити краще.

**Звіт — це…**

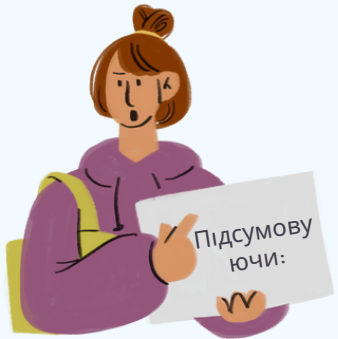
Документ із важливим посланням до всіх урядів та осіб, які ухвалюють рішення у світі.

Цього року Рада з прав людини* попросила мене та мою команду підготувати спеціальний звіт про те, як війни впливають на дітей та їхні права, а також про те, як країни можуть зробити більше для забезпечення безпеки дітей та захисту їхніх прав.



Кімната XX Ради з прав людини в Женеві

***Рада з прав людини (РПЛ) – це група з 47 країн, які збираються тричі на рік, щоб обговорювати питання прав людини та стежити, щоб усі країни дотримувалися своїх обіцянок щодо захисту прав людей.**




Рада з прав людини → попросила → Верховного комісара з прав людини та його команду (Це ми!) → підготувати → Звіт




Цей посібник є версією звіту, адаптованою для дітей, щоб ви також могли зрозуміти цю важливу інформацію — адже це ваше право!

# 3 ГОЛОСИ ЗА ЩИТОМ

Щоб створити цей посібник, ми вислухали багатьох людей, зокрема:
уряди, експертів Організації Об'єднаних Націй, організації, що представляють права дітей...

**Але найголовніше – ми вислухали вас, дітей — тих, хто пережив збройні конфлікти й сміливо поділився своїми історіями.**

## ВАШІ ГОЛОСИ ВАЖЛИВІ!

Стаття 12 Конвенції про права дитини

Кожна дитина має право бути почутою та сприйнятою серйозно, особливо коли йдеться про її власне життя. Саме тому ми подбали про те, щоб цей звіт був побудований на ваших власних словах та досвіді.

Ми також хочемо подякувати тим, хто опинився у цій складній ситуації, але не зміг зробити свій внесок у підготовку звіту.




«До війни ми мріяли стати лікарями, вчителями та інженерами. Тепер наша єдина мрія — дожити до завтрашнього дня. Ми не знаємо, чи взагалі існуватиме для нас майбутнє. Щодня здається, що життя повільно вислизає з наших рук».

«Ми хочемо реальної участі в адвокаційних заходах – щоб у нас був голос і право голосу, щоб допомогти побудувати світ без насильства щодо дітей».

«Дітям не потрібно знати про війни, про смерті, це несправедливо щодо нас, ми діти, які просто живуть, і мені здається несправедливим, що вони ще й позбавляють нас життя в такому юному віці».

«Нам потрібна не лише їжа та вода — нам потрібно почуватися в безпеці; вірити, що у нас є майбутнє, і жити життям, як інші діти. Мають бути школи, мають бути іграшки, мають бути ліки, і має бути догляд за всіма дітьми без дискримінації!»

Цитати дітей, які брали участь у консультаціях

# 4 ВІДКРИЙТЕ СИЛУ СВОГО ЩИТА

## Кожна дитина має щит прав.

Ваші права записані в законах. Це правила, яких кожна держава та всі збройні сили повинні дотримуватися БЕЗ ВИКЛЮЧЕННЯ, щоб захистити вас — не лише в мирний час, але й особливо під час війни.

## МІЖНАРОДНЕ ПРАВО ПРАВ ЛЮДИНИ

— завжди захищає всі ваші права

### КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО ПРАВА ДИТИНИ (CRC)

**Майже всі країни світу** (196) погодилися на ці спеціальні правила для захисту всіх прав кожної людини **віком до 18 років.**

У ньому йдеться про те, що права кожної дитини повинні поважатися, **зокрема під час збройного конфлікту (стаття 38).**

Також йдеться про те, що країни повинні допомагати дітям, які постраждали від війни, відновлюватися та **налагоджувати своє життя.**
**(Стаття 39).**

ДОДАТКОВІ ЗАХИСТИ:

**ФАКУЛЬТАТИВНИЙ ПРОТОКОЛ* ЩОДО УЧАСТІ ДІТЕЙ У ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТАХ (ФАП)**

Чітко зазначає, що **жодна дитина не може бути призвана або брати участь у війнах у будь-який спосіб.**



Разом вони роблять ваш щит сильнішим



## МІЖНАРОДНЕ ГУМАНІТАРНЕ ПРАВО

— спеціальні засоби захисту під час **збройного конфлікту**

### ЖЕНЕВСЬКІ КОНВЕНЦІЇ ТА ЇХ ДОДАТКОВІ ПРОТОКОЛИ

Це набір правил, які намагаються обмежити наслідки війни.

Захищають людей, які не беруть участі (або більше не беруть участі) у бойових діях, — таких як діти, сім'ї, вчителі, лікарі, а також поранені та хворі.

Встановлюють межі того, як ведуться війни.

Наприклад: школи, лікарні чи домівки людей не можуть бути атаковані.

Вони також кажуть, що діти мають право на особливу повагу та захист. Вони:

- Не можуть вербуватися до бойових дій
- Повинні бути в безпеці
- Повинні мати доступ до їжі та освіти
- Мають право возз'єднатися зі своїми сім'ями

## ЧИ ЗНАЛИ ВИ, ЩО...?

Існують також інші важливі інструменти та угоди, які зміцнять ваш щит:

- **Римський статут***
- **Декларація про безпеку шкіл***
- **Ванкуверські принципи щодо підтримання миру та запобігання вербуванню та використанню дітей-солдатів***
- **Паризькі принципи та керівні вказівки щодо дітей, пов'язаних зі збройними силами або збройними групами***
- **Політична декларація щодо посилення захисту цивільного населення від гуманітарних наслідків, що виникають внаслідок застосування вибухової зброї в населених пунктах (Декларація EWIPA)***
- **Резолюції ООН***

# 5 ЩИТ ТАКИЙ Ж УНІКАЛЬНИЙ, ЯК І ВИ

## Усі діти різні, як і виклики, з якими вони стикаються під час війни.

Ось чому кожній дитині потрібен захист, який відповідає її власним потребам. Вік, стать, інвалідність, етнічна приналежність, міграційний статус або перебування далеко від дому чи розлучення з родиною можуть зробити війну ще важчою для деяких дітей.

### Хлопчики та дівчата мають різний досвід війни

Війна шкодить кожній дитині. Хлопчиків часто використовують для бойових дій, і вони частіше отримують поранення від зброї, тоді як дівчат частіше вербують для сексуальної експлуатації або для домашньої роботи.

Держави та збройні сили зобов'язані **захищати їх усіх таким чином, щоб це задовольняло їхні потреби.**





### Діти, які тікають від війни

Мільйони дітей змушені тікати від війни, іноді без своїх сімей. Вони мають право на безпечне житло, медичне обслуговування та освіту – навіть без документів, що посвідчують особу.

Держави повинні запобігати свавільному або примусовому переміщенню дітей та захищати їх.

Діти мають право на доступ до медичного обслуговування, освіти та спеціальної, доступної, невідкладної підтримки, щоб жити гідно.

### Діти з інвалідністю

Війна ускладнює життя дітей з фізичними, психічними, інтелектуальними або сенсорними порушеннями (іноді спричиненими війною). Таким дітям важче отримати допомогу та доступ до послуг.



Діти мають право на зцілення та на те, щоб їх сприймали як тих, хто вижив, а не як жертв.

### Діти, які постраждали від сексуального насильства



Війна збільшує ризик сексуального насильства. Потерпілі, включаючи дітей, народжених в результаті такого насильства (яких держави зобов'язані офіційно реєструвати, щоб вони мали документи, що підтверджують особу*!), повинні отримувати гідне ставлення, медичну та юридичну підтримку і захист.

Держави повинні захищати цих дітей, допомагати їм уникнути небезпеки, підтримувати їхнє відновлення та вирішувати проблеми, які наражають їх на ризик.

### Діти, яких вербують або змушують воювати

Жодна дитина ніколи не повинна бути частиною війни. Але деяких незаконно вербують* до армій чи збройних груп і використовують для бойових дій. Ці діти є жертвами, а не злочинцями, навіть якщо вони пов'язані з групами, які називаються «терористичними».



### Діти без батьків

Війна може миттєво роз'єднати сім'ї. Незаконне вивезення дітей – це серйозний злочин. Держави повинні вжити заходів для запобігання розлученню дітей з їхніми сім'ями, наприклад, шляхом ретельного планування евакуації.

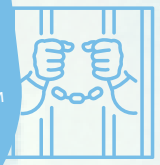
Якщо розлука все ж трапляється, держави повинні діяти швидко, щоб знайти цих дітей, захистити їх та безпечно возз'єднати з їхніми сім'ями.



### Діти, утримувані під час конфлікту

Тисячі дітей затримуються через їхні зв'язки зі збройними групами, часто безпідставно. Але затримання завжди має бути крайнім заходом, і до всіх дітей необхідно ставитися з гідністю та забезпечувати їхню безпеку.

Держави повинні забезпечити, щоб такі діти: підтримували зв'язок зі своїми сім'ями, отримували юридичну підтримку, утримувалися окремо від сторонніх дорослих та мали можливості висловитися, **якщо з ними погано поводяться.**



# 6 ЯК КРАЇНИ МОЖУТЬ ЗАБЕЗПЕЧИТИ, ЩОБ КОЖНА ДИТИНА МАЛА СВІЙ ЩИТ?

## Захист дітей під час війни — це не просто обіцянка, це ЗАКОН

Кожна країна повинна співпрацювати з іншими, щоб захистити дітей від насильства, допомогти їм відновлюватися та забезпечити ПОСТІЙНЕ дотримання їхніх прав.

Включаючи:

- До війни: Захист дітей на ранніх стадіях
- Під час війни: Дбати про **безпеку** дітей
- Після війни: Допомога дітям у відновленні
- Справедливість та підзвітність

### До війни: Захист дітей на ранніх стадіях

Держави повинні в першу чергу працювати над тим, щоб запобігти шкоді, яку діти зазнають від війни. Це означає:

- Припинення використання шкіл та лікарень для військових дій
- Забезпечення того, щоб дітей ніколи не залучали та не використовували в арміях чи збройних групах.
- Підтримка сімей, щоб дітей не примушували до дитячих шлюбів, небезпечної роботи чи чогось гіршого.
- Підписання та впровадження міжнародних угод, які посилюють захист дітей під час війні.

### Під час війни: Дбати про безпеку дітей

Під час війни, діти ніколи не повинні ставати мішенню або використовуватися в бойових діях, і мають право на особливу повагу та захист. Держави повинні гарантувати, що:

- Не здійснюються атаки на цивільні об'єкти - включаючи будинки, школи чи ігрові майданчики.
- Гуманітарна допомога - така, як їжа, ліки та чиста вода - досягає дітей вчасно.
- Жодна дитина ніколи, за жодних обставин, не повинна піддаватися катуванню чи жорстокому поводженню. Дітей також ніколи не можна затримувати без причини.

### Після війни: Допомога дітям у відновленні

Коли війна закінчується, дітям потрібна підтримка для відновлення. Держави повинні допомогти дітям:

- Безпечно повернутися до школи та навчатися в належних умовах
- Отримати медичну допомогу
- Мати доступ до підтримки психічного здоров'я
- Повернутися додому й жити в безпеці зі своїми сім'ями та близькими.

**Жодна дитина не має бути забутою, особливо ті, хто був змушений покинути свій дім.**

Відновлення має поважати гідність дітей та дозволяти їм почуватися в безпеці, поміченими та почутими.

### Справедливість та підзвітність

Якщо хтось завдає шкоди дітям під час війни, держави повинні:

- Розслідувати
- Притягати винних до відповідальності.
- Надавати підтримку тим, хто вижив.

**Діти мають право на:**

- Висловлення та бути почутими
- Доступ до дружніх для дітей систем правосуддя, де навчені фахівці та спеціальні процедури забезпечують безпечне висловлення історій у зрозумілий для них спосіб.

## ЧИ ВИ ЦЕ ЗНАЛИ?

Деякі країни вже вживають важливі заходи для захисту дітей під час війни. Такі держави прийняли закони, що забороняють вербування дітей, навчили солдатів поважати права дітей або підтримали глобальні зусилля щодо забезпечення безпеки шкіл під час воєн. Але нам потрібні надійні щити, щоб захистити кожну дитину.

Діти мають право на життя, освіту, здоров'я, гру та захист — навіть під час війни.

# 7 СИЛА – У ТВОЇХ РУКАХ!

Перш за все, важливо сказати ось що:

**Жодна дитина ніколи не повинна стикатися з війною.**

Ви заслуговуєте на те, щоб жити в мирі, ходити до школи, гратися та вільно мріяти.
Відповідальність за ваш захист лежить на дорослих — урядах, лідерах та міжнародній спільноті.




## Але ваш голос також має значення!

**Коли ви знаєте свої права, ви стаєте сильнішими.**
Тепер, коли ви розумієте, як дітей потрібно захищати під час війни, ви можете використати цю силу, щоб впевнено вимагати від світу, аби вони використовували ваші щити для вашого захисту. Світ має вас почути.

Намалюйте власний щит прав або напишіть листа урядовцю, вимагаючи захисту, на який заслуговують усі діти!




## Зміни відбуваються разом

**Ви не самі. Ви є частиною глобального руху людей, які хочуть кращого, безпечнішого світу для кожної дитини.** Коли діти, громади та лідери працюють разом, зміни стають неминучими.

**Ви маєте право вимагати від лідерів та осіб, які приймають рішення:**




Ви можете дізнатися більше, натиснувши на кола:

- Управління ООН у справах дітей та збройних конфліктів
- Інформація Комітету з прав дитини для дітей

# ГЛОСАРІЙ *



**Держава –** інше слово для позначення країни, яке ми використовуємо в міжнародному праві, тобто правилах, яких країни дотримуються у взаємовідносинах між собою.



**КПР (Конвенція про права дитини)** – набір правил, про які домовилися всі країни, щоб забезпечити дітям такі права, як захист, освіта та здоров'я.



**Організація Об'єднаних Націй (ООН) –** велика команда, до якої входять майже всі країни світу, що працюють разом, щоб зробити світ безпечнішим, справедливішим і кращим для всіх.



**Верховний комісар –** особа, обрана ООН (як лідер!), щоб забезпечити дотримання прав усіх людей.



**Факультативний протокол –** спеціальна додаткова частина міжнародної угоди, яку країни можуть прийняти за бажанням.



**Римський статут –** закон, яким було створено Міжнародний кримінальний суд, що карає людей, які скоюють дуже серйозні злочини. Він говорить, що вербування або використання дітей віком до 15 років у збройних конфліктах є воєнним злочином.




**Декларація про безпеку шкіл –** угода, за якою країни зобов’язуються захищати школи та учнів від нападів під час війни.



**Ванкуверські принципи –** Керівні принципи для миротворців ООН щодо запобігання примусовому залученню дітей до армій чи збройних груп.



**Паризькі принципи та керівні вказівки –** правила, які допомагають країнам захищати дітей, які були залучені до збройних угруповань, та підтримувати їх у безпечному поверненні до своїх громад.



**Декларація EWIPA –** угода, в якій країни зобов’язуються не використовувати вибухову зброю в місцях проживання цивільного населення, щоб забезпечити безпеку дітей та сімей.



**Резолюції ООН –** рішення або правила, узгоджені ООН з важливих проблем, таких як захист дітей під час війни.



**Документи, що підтверджують особу –** офіційне підтвердження існування дитини, зазвичай у вигляді свідоцтва про народження, яке дозволяє їй відвідувати школу, отримувати медичну допомогу та бути захищеною законом.



**Незаконний вербування –** примус дітей до вступу в армію, збройні групи або банди, що є незаконним.



**Цивільні об'єкти –** місця та речі, призначені для повсякденного життя, а не для бойових дій, такі як будинки, школи, лікарні та дитячі майданчики.

UNITED NATIONS
HUMAN RIGHTS
OFFICE OF THE HIGH COMMISSIONER

# Щит прав дитини

## Бо навіть у війни є правила:
## Посібник з ваших прав

Версія для дітей:

Звіт до Ради з прав людини
за 2025 рік про права дитини
та порушення прав дітей у
збройних конфліктах

A/HRC/60/51



Концепція та дизайн від
Айтани Ханес Педраєс